

dr hab. inż. arch. Katarzyna Słuchocka, prof. PP
Politechnika Poznańska, Wydział Architektury
Instytut Architektury Wnętrz i Wzornictwa Przemysłowego
ul. Jacka Rychlewskiego 2, Poznań
katarzyna.sluchocka@put.poznan.pl

R E C E N Z J A

Rozprawy doktorskiej Pana mgr Silvio Pozzati

pt. *"Kolekcja grafik inspirowana wybranymi przykładami polskiej sztuki XX wieku"*

wykonana na zlecenie Senatu Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. Kazimierza
Pułaskiego w Radomiu z dnia 7 lipca 2022 r.

1. Tematyka problematyki naukowej poruszona w rozprawie

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska została przygotowana pod kierunkiem dr hab. Andrzeja Brzegowego, prof. UTH. Praca składa się z 9 rozdziałów, liczy 88 stron. Podział niniejszej pracy wydaje się jak najbardziej słuszny z punktu widzenia prezentacji badanego materiału naukowego.

Na wstępie należy podkreślić, iż praca jest oparta na przeglądzie i rozpoznaniu wybranych nurtów w sztuce polskiej XX wieku, prowadzących do autorskiego przedstawienia interpretacji konkretnych dzieł. Tym samym oprócz zasadniczego celu, jakim jest „stworzenie oryginalnej kolekcji, składającej się z dwunastu grafik inspirowanych sztuką polską XX wieku, zrealizowanych w technice druku wypukłego, głównie w technice drzeworytu” [str. 4], może wpływać na poszerzenie zbioru narzędzi wspierających ekspresję oraz twórczość plastyczną także w kwestiach poznawczych i popularyzatorskich. Interpretacyjne podejście do istniejących artefaktów wskazuje na głębokie zaangażowanie w proces badawczy, uwzględniający własne predyspozycje, doświadczenie oraz indywidualny tok postępowania twórczego, w tym znajomość literatury, historii sztuki i wcześniejsze przedsięwzięcia twórcze, realizowane w kontekście dziedzictwa narodowego Włoch.

Takie podejście do propagowania badań naukowych jest niewątpliwie warte podkreślenia i promowania w przyszłości. Tematyka badawcza, poruszana w przedstawianej do recenzji rozprawie, jak najbardziej wpisuje się w badania prowadzone w ramach nauk w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne.

2. Przyjęte cele

Przyjęte w rozprawie cele badawcze, to:

- analiza polskiej sztuki XX wieku pod kątem identyfikowania najważniejszych elementów strukturalnych i języków artystycznej wypowiedzi;
- porównanie znaczenia wybranych dzieł pochodzących z tego okresu z najważniejszymi międzynarodowymi prądami artystycznymi i nurtami awangardowymi w świecie sztuki;
- badanie ankietowe uzupełniające;
- rozwinięcie elementów koncepcyjnych i formalnych poprzez przygotowanie wstępnych szkiców i ankiet;
- stworzenie oryginalnej kolekcji grafik, głównie w technice druku wypukłego.

3. Przyjęta metodologia i narzędzia badawcze

Przyjęte w rozprawie metody badań, to:

- metoda obserwacyjna;
- analiza literatury;
- badanie ankietowe;
- analiza porównawcza zgromadzonych materiałów;
- studium wybranych przypadków;
- metoda heurystyczna.

Omawiając szczegółowo charakter narzędzi badawczych, zwrócić należy uwagę na zasadność stosowania wyżej wymienionych metod, choć wykorzystane były w różnym stopniu.

Przegląd literatury umożliwił Doktorantowi rozpoznanie, stosowanych przez wybranych twórców, środków ekspresji artystycznej, a analizy porównawcze pozwoliły na wyodrębnienie właściwych cech prac, mających reprezentować konkretne nurty w sztuce. Postępowanie to przyczyniło się do wyodrębnienia ścieżek twórczych, wskazania kierunku dalszej pracy oraz przygotowania ankiet pomocniczych i wstępnych szkiców.

Odnalezienie podobieństw i różnic strukturalnych, kompozycyjnych, narracyjnych oraz wizualnych okazało się skuteczne dzięki konstrukcji zastosowanego kwestionariusza, którego pytania kładły nacisk na osobiste podejście i interakcję pomiędzy dziełem a odbiorcą w okresie artystycznej formacji odbiorcy. Celem takiego zabiegu było zarejestrowanie istotnych cech, dla warunkowania przyszłej działalności artystycznej i zawodowej ankietowanych osób. Słusznym wydaje się także sposób wyboru dzieł poddanych późniejszej analizie. Autor skupił się w dużej mierze na odczuciach emocjonalnych, co wiąże się ściśle z percepcją artykulacji artystycznych. Case study obejmowało przypadki odzwierciedlające możliwie szerokie spektrum artykulacji, rozpatrywanych pod kątem identyfikowania elementów strukturalnych i języka artystycznej wypowiedzi. Heurystyczne podejście do zagadnienia w znaczącym stopniu okazało się pomocne dla porównania znaczenia wybranych dzieł z najważniejszymi międzynarodowymi prądami artystycznymi i nurtami awangardowymi w świecie sztuki.

4. Charakter rozprawy

Niniejsza rozprawa doktorska wpisuje się w nurt działań naukowych łączących wiedzę teoretyczną z doświadczeniami badawczymi oraz artystycznymi Autora. Całokształt niniejszej pracy pozwala sklasyfikować ją w kręgu prac teoretyczno-praktycznych z zakresu historii sztuki, teorii sztuki w kontekście bezpośrednich związków z dyscypliną artystyczną: sztuki plastyczne. Przenikanie się wątków wybranych dzieł, ich analizy formalnej i semantycznej wraz z opisem słownym daje interesujący zespół wzajemnych zależności, które Doktorant starał się w pracy szeroko przedstawić i skomentować. Prowadzone badania stanowią niewątpliwy walor pracy, zwracając uwagę na relacje człowieka ze środowiskiem naturalnym, podkreślając potrzebę interdyscyplinarnej współpracy przy rozpoznawaniu i kształtowaniu środowiska przyrodniczego, w którym żyjemy a które ulega coraz większym degradacjom. Uważność percepcyjna Doktoranta dotyka także relacji międzyludzkich, problemów społecznych oraz kulturowych uwarunkowań, stanowiących kluczową rolę na scenach teatru codzienności i w procesie twórczym.

Zaprezentowane przez Autora rozważania mogą stać się przyczynkiem do dyskusji, w jaki sposób analityczna percepcja dzieł artystycznych, może mieć przełożenie na jakość kontekstu naszej egzystencji. Praca daje czytelnikom możliwość zrozumienia bardziej zawansowanych zależności między słowem, interpretacją a dziełem plastycznym, zwracając jednocześnie uwagę na rolę tego ostatniego w procesie edukacji oraz umiejętności skutecznego przekazywania istotnych treści kolejnym grupom odbiorców. Niewątpliwie popularyzatorski walor znajdujemy w autorskim podejściu do analizowanych prac oraz kolejnych odsłonach ekspresji twórczej, opartej na głębokiej analizie historycznej.

Dysertacja ukazuje, że charakter narzędzia, służącego do komunikowania się twórcy z odbiorcą jego dzieła, może stanowić pomocne narzędzie przy pozyskiwaniu nowych, opiniotwórczych komentarzy, mających przełożenie na jakość naszego życia. Medium narracji graficznej, docierające z reguły do szerokiego grona osób, w tym do młodego pokolenia, implikować może wzrost zainteresowania sztuką i stanowić zachętę do podejmowania podobnych realizacji, poczynwszy od najmłodszego pokolenia a skończywszy na seniorach.

5. Analiza źródeł oraz materiałów badawczych

W tym punkcie recenzji chciałabym odnieść się do wątpliwości i pytań, które zrodziły się w trakcie czytania niniejszej rozprawy. Stanowią odniesienie do fragmentów pracy, w których w opinii recenzentki wystąpiły. Do pozostałych, niewzmiankowanych fragmentów rozprawy recenzentka nie zgłasza zastrzeżeń.

Rozdział 2.3. *Katarzyna Kobro, Kompozycja przestrzenna 4 / Her shapes* - Autor posługuje się stwierdzeniem, że: (cytat) „«Realna utopia» będąca dziedzictwem, jakie pozostawili po sobie oboje polscy artyści – a jest to kwestia, która może wybrzmieć także w naszej, pozbawionej złudzeń, epoce – stanowi zatem zaproszenie nie do odrzucenia do przekraczania granic tego, co wyobrażalne, do przełamywania ciągle pozornie spójnej «rzeczywistości». Nie wydaje mi się, by można było dodać coś jeszcze, by zdefiniować znaczenie jej i ich sztuki.” [str.19].

- **Pytanie_01**_dotyczące stwierdzenia: (cytat) „Nie wydaje mi się, by można było dodać coś jeszcze, by zdefiniować znaczenie jej i ich sztuki”. Jak wiadomo każda definicja rozumiana może być odmiennie

i tym samym różnić się interpretacją, implikując dyskusję. Czy należy zatem w sposób definitywny zamykać komentarz?

- **Pytanie_02_z** jakiego powodu Autor przywołuje postać Le Corbusiera, podkreślając wagę czy rolę danych dzieł? (cytat): „Miarodajne źródła potwierdzają, że nawet Le Corbusier znał i cenił ich teorię, rozwijając równolegle metodę mierzenia przestrzeni Modulor, zastosowaną w jego Jednostce mieszkalnej w Marsylii” [str.19] / (cytat): „Wydaje się, że organiczny kształt fotela zrobił wrażenie także na Le Corbusierze” [str.27].

Rozdział 2.6. Józef Gielniak, *Improvisation for Grażynka VI / Twister* - Autor przytacza informacje ze swoich życiowych, bolesnych doświadczeń, (cytat): „Mój ojciec utrzymywał się przy życiu pijąc; prawie przy tym nie jadł, a wiem, że wcześniej, kiedy jeszcze prowadził aktywny tryb życia, był osobą bardzo energiczną, a zawodowo powoził końmi pociagowymi” [str.32].

- **Pytanie_3_czy** potrzebne jest przytaczanie w aż tak otwarty sposób osobistych zdarzeń z życia Autora?

Rozdział 2.6. Józef Gielniak, *Improvisation for Grażynka VI / Twister* - W opracowaniu uwagę zwraca różnorodność analizowanych prac, ich bogactwo ekspresyjne, formalne a także funkcjonalne. Jak najbardziej otwiera to szerokie pole badawcze, skłaniając do wielowymiarowych interpretacji. Szanując autorski charakter cyklu grafik stworzonych na ich podstawie, można mieć jednak wątpliwości co do nadmiernie figuratywnego przedstawiania niektórych, np.: S. Pozzati „Twister” vs J. Gielniak „Improvisation for Grażynka VI”.

- **Pytanie_4_czy** zdaniem Doktoranta nie istnieje niebezpieczeństwo, że podejście takie może ograniczać możliwości reinterpretacyjne i równocześnie zamykać przestrzeń dialogu? Proszę uzasadnić decyzję.

W końcowej części rozprawy, 5. *WNIOSKI*, znajdujemy sformułowanie (cytat): „Przeanalizowałem polską sztukę dwudziestego wieku, w kontekście wewnętrznym, ale także i międzynarodowym, wybierając najbardziej istotne elementy strukturalne i formy ekspresji charakterystyczne dla poszczególnych okresów historyczno-artystycznych” [str.69].

- **Pytanie_5_jak** rozumieć wypowiedź Autora: „przeanalizował polską sztukę”? Czy faktycznie można stwierdzić, że wszystkie dokonania twórców z tego okresu zostały przebadane? Recenzentka sugeruje wzmiankę: „wybrane dzieła” lub wskazanie liczbowo konkretnie tych, które były poddawane analizie.

6. Rozwiązanie problemów badawczych postawionych w rozprawie

Autor rozprawy postawił sobie za cel badawczy znalezienie powiązania między wybranymi dziełami artystycznymi twórców polskich z XX wieku i własną artykulacją artystyczną. Założył, (cytat): „że poprzez analizę polskiej sztuki XX wieku, pod kątem identyfikowania się najważniejszych elementów strukturalnych i języka artystycznej wypowiedzi oraz poprzez porównanie znaczenia wybranych dzieł pochodzących z tego okresu z najważniejszymi międzynarodowymi prądami artystycznymi i nurtami awangardowymi w świecie sztuki” [streszczenie autorskie], zbuduje własną kolekcję prac graficznych. Podjął się interesującego i niełatwego wyzwania, łącząc wyniesione z kultury rodzimych Włoch przyzwyczajenia oraz doświadczenie z nowo poznawaną kulturą i rzeczywistością w Polsce. Dla bardziej wiarygodnego podejścia do zagadnienia Doktorant posiłkował się

wsparciem i opiniami ankietowanych, co pozwoliło dokonać wyboru dzieł i artystów. Grono osób zaproszonych do udziału we wstępnych badaniach, to grupa praktykujących, profesjonalnych artystów i wykładowców akademickich z dyscypliny sztuk wizualnych i historii sztuki, także krytyków sztuki i kuratorów polskich wystaw sztuki nowoczesnej i współczesnej. Ostatecznej selekcji Autor dokonał osobiście, kierując się zasadami wolnego wyboru.

Działania te pozwoliły Doktorantowi, jak sam pisze (cytat): „swobodnie zaproponować wersję, która odzwierciedla moją osobowość i nawiązuje relację z wybranymi polskimi artystami i ich dziełami”.

Swoisty dialog, jaki wywiązał się między Panem mgr Silvio Pozzati a wybranymi dziełami toczył się na wielu płaszczyznach. Na podłożu technicznym, kompozycyjnym, formalnym prowadzona była narracja indywidualnego rozwoju warsztatu artystycznego i osobowości artystycznej. Aspekty społeczne, kulturowe i środowiskowe stanowiły podbudowę merytoryczną prowadzonego procesu badawczo-twórczego. Na podkreślenie zasługuje fakt niezmiernie wnikliwego spojrzenia Doktoranta na aktualne problemy, dotyczące świat i mieszkańców, zwłaszcza obszaru Włoch i Polski.

W opinii recenzentki zakres prac wykonanych w trakcie opracowywania dysertacji jest wystarczający, by zrealizować podjęte w rozprawie cele. Zebrany i prezentowany przez Doktoranta materiał został wnikliwie przeanalizowany, prowadząc jednocześnie do wniosku, że sam sposób podjętego działania oraz temat warte są kontynuacji i rozszerzenia, być może na etapie kolejnego rozwoju naukowego.

7. Oryginalność rozprawy przedstawionej do recenzji

Rozprawa doktorska Pana mgr Silvio Pozzati pt. *„Kolekcja grafik inspirowana wybranymi przykładami polskiej sztuki XX wieku”* jest oryginalnym dziełem naukowym. Jest samodzielnym wkładem Doktoranta w badania łączące obszary sztuk plastycznych oraz historii sztuki i przez zastosowanie odpowiedniego warsztatu naukowego spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim w dziedzinie sztuk plastycznych (sztuki), w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne (sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki). W odniesieniu do obecnego stanu wiedzy recenzowana praca wydaje się być nowym i jednocześnie kompleksowym ujęciem poruszanego zagadnienia. W pracy zastosowano oryginalny, dostosowany na potrzeby rozważań Doktoranta aparat badawczy.

Wskazana byłaby kontynuacja badań i rozszerzenie ich względem nowo podjętych problemów i celów badawczych.

8. Analiza oraz interpretacja otrzymanych wyników

Niniejsza dysertacja stanowi wybór przykładów, które posłużyły Doktorantowi jako materiał badawczy. Przeprowadzone analizy oraz studium selektywnych przypadków pozwoliły na autorskie rozpoznanie wybranych do dalszego procesu badawczego dzieł artystycznych.

Uzyskany, w wyniku badań ankietowych oraz studiów, materiał został poddany analizie, a całość pracy Autor zakończył podsumowaniem, odnosząc się do zaproponowanych w pracy tez. Na uwagę zasługuje świadoma i dojrzała postawa Autora, zauważającego potrzebę rozszerzania działań związanych z kreacją twórczą o otwarty, szczerzy dialog, ułatwiający proces poznawczy i wzbogacający język wypowiedzi.

Doktorant zwraca również uwagę, że jego rozwój artystyczny dokonał się dzięki (cytat): „konfrontacji z różnymi sposobami wyrażania abstrakcji. Dodatkowo poprzez różnorodność symboliki, daleko odbiegającej od moich referencyjnych kanonów. Urozmaiciło to formę mojego procesu tworzenia graficznego i ekspresyjnego wyrazu języka sztuki, pozwalając mi jednocześnie pozostać przy osobistej interpretacji, wizji i odczuciach” [str.71]. Zauważenie bezpośredniego wpływu twórczości innych artystów na własny sposób wyrażania siebie, świadczy o dużej świadomości, wrażliwości obserwacyjnej i interpretacyjnej, a ponadto jest niezmiernie cenną cechą dla osób zajmujących się nie tylko kreacją ale i przekazywaniem swojej wiedzy i doświadczeń kolejnym pokoleniom.

Doktorant w przedstawionej do recenzji rozprawie posłużył się prawidłową metodologią badawczą i wiedzą z zakresu prowadzenia badań naukowych w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne (sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki). Podsumowując, analiza przedstawionych materiałów oraz interpretacja otrzymanych wyników badań w recenzowanej pracy została przeprowadzona przez Doktoranta prawidłowo.

9. Słabe strony rozprawy oraz jej wady

Zaprezentowana przez Doktoranta praca przedstawia zestaw przykładów dzieł autorstwa wielu artystów wraz z własnymi interpretacjami, które stanowią obszar badawczy oraz twórczy. Zapoznając się szerzej z rozprawą nasuwa się zasadnicze pytanie, dotyczące klucza wyboru dzieł, mających służyć jako podstawy interpretacji artystycznej. Uszanowanie wskazań poszczególnych respondentów jest jak najbardziej zrozumiałe i zabezpiecza kierunek podjętych decyzji, czy nie należało jednak, we wstępnej fazie konstruowania ankiety, dokonać selekcji, nakierowując na konkretny rodzaj form plastycznych? Czym była podyktowana decyzja pozostawienia swobody wyboru prac przez poszczególne osoby ankietowane? Brak takowego ograniczenia przyczynia się do nieco chaotycznego poruszania się w obszarze badawczym, a zestaw reprezentatywnych artykulacji twórczych, podsumowujących przeprowadzone badania, wydaje się być pozbawionym wspólnego merytorycznego podłoża (prace malarskie, grafika, instalacja, rzeźba, instalacja, przedmiot użytkowy – fotel).

Merytorykę zagadnienia pogłębiłoby także zamieszczenie ogólnego, podsumowującego zestawienia prac lub ich selekcja pod kątem techniki wykonania, zestawu kolorystycznego użytych barw czy charakterystyki kompozycji pierwowzorów prac interpretacyjnych.

Kolejną istotną kwestią jest posiłkowanie się wyłącznie na opiniach oraz wskazaniach polskich praktykujących profesjonalnych artystów i wykładowców akademickich z dyscypliny sztuk wizualnych i historii sztuki oraz krytyków sztuki i kuratorów polskich wystaw sztuki nowoczesnej i współczesnej. Interesujące byłoby porównanie dwóch zestawów prac, przykładowo wyżej wspomnianych oraz zestawu dokonanego przez samego Doktoranta. Takie postępowanie mogłoby zdecydowanie poszerzyć horyzonty poznawcze i przedstawić stanowiska stron.

Dla czytelności i ułatwienia zapoznawania się z głównymi założeniami rozprawy warto byłoby zamieścić w pracy informacje oraz materiał ilustracyjny, przedstawiający drogę dochodzenia do ostatecznych form graficznych (szkice). Sam efekt końcowy jest oczywiście ważny dla realizacji celu badawczego, jednakże „brudna” część procesu twórczego stanowi z reguły najbardziej fascynujący wątek.

Przydatnym, w trakcie lektury rozprawy, byłoby również zamieszczenie danych, przedstawiających wymiary dzieł poddanych interpretacji oraz wykonanych grafik.

Zdaniem recenzentki, dodatkowym walorem pracy naukowej mogłoby okazać się odniesienie do stanu badań i próba rozpoznania oraz konfrontacji kwestii wybranego przez Doktoranta sposobu podejścia do dzieł, będących przedmiotem opracowania z innymi przypadkami. Być może wzbogaciłoby to proces badawczy, być może zmieniło. Istnieje także prawdopodobieństwo, że Pan mgr Silvio Pozzati jest pierwszym, który stosuje ten zestaw narzędzi badawczych, lecz niestety tego nie wiemy.

Przedstawiona do recenzji rozprawa została przygotowana starannie pod względem wydawniczym, opatrzona niezbędnym materiałem ilustracyjnym, nie mniej jednak można by było rozważyć inny sposób prezentacji grafik z cyklu autorskiego, co ułatwiłoby dokładniejsze zapoznanie się z nimi (być może odrębny folder z pracami w lepszej rozdzielczości). W całościowym ujęciu nie podważa to walorów naukowych rozprawy.

10. Przydatność rozprawy dla nauk w dziedzinie sztuk plastycznych (sztuki), w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne (sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki)

Przydatność niniejszej rozprawy dla nauk w dziedzinie sztuk plastycznych polega na ukazaniu możliwości, a wręcz konieczności poszerzania zbioru narzędzi poznawczych w kontekście dzieł artystycznych, mogących pozytywnie wpływać na charakter warsztatu kreacji twórczych.

Sugestia uzupełniania się kierunków badawczych, jak historia i praktyka w sztukach plastycznych oraz indywidualne doświadczenia z zakresu działalności artystycznej, to interesujące stanowisko. Wskazanie kierunku badań i podejmowanie działań twórczych, prowadzone na podstawie międzynarodowego spojrzenia na pokrewne dyscypliny, wprowadza świeżość narracyjną. Często też, przez całkowicie nowy czy wynikający z uwarunkowań kulturowych sposób postrzegania kwestii podłoża realizacji danych prac, prowokuje przekraczanie granic „tego, co wyobrażalne, do przełamywania ciągle pozornie spójnej rzeczywistości” [str.20].

Autor w sposób charakterystyczny dla nauk w dziedzinie sztuk plastycznych (sztuki), w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne, podszedł do prezentacji omawianego przez siebie w rozprawie materiału badawczego, ukazując szerokie spectrum obszaru dociekań z potencjałem implementacyjnym i badawczym.

11. Wnioski końcowe

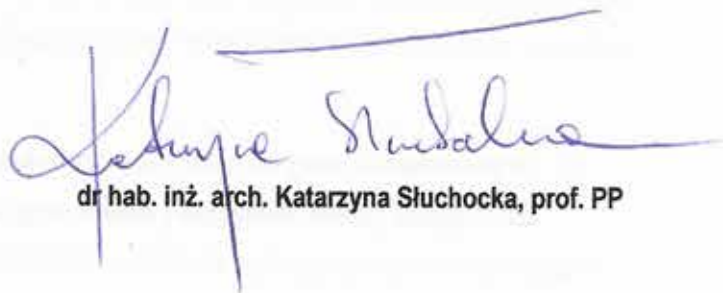
Jak sam Autor pisze (cytat): „odczułem zatem potrzebę pogłębienia swoich doświadczeń i dokładniejszego prześledzenia wskazówek, udzielanych mi przez znawców i ekspertów, osadzonych w polskiej rzeczywistości artystycznej” [str.5].

Pan mgr Silvio Pozzati, mimo drobnych mankamentów zauważonych w niniejszej rozprawie, wykazał się samodzielnym, twórczym oraz kreatywnym podejściem do analizy zagadnienia, którego podjął się w dysertacji. Na podkreślenie zasługuje fakt rozbudowanego podejścia do badanego tematu oraz umiejętność wykorzystania przyjętego w pracy aparatu badawczego. Niniejsza praca w moim przekonaniu jest interesującym głosem w dyskusji nad możliwościami percepcji, kreacji oraz dydaktyki w omawianym obszarze naukowym.

Reasumując recenzowana rozprawa doktorska Pana mgr Silvio Pozzati pt. *„Kolekcja grafik inspirowana wybranymi przykładami polskiej sztuki XX wieku”* jest zgodna z przyjętymi standardami dla pracy

doktorskiej w naukach w dziedzinie sztuk plastycznych (sztuki), w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne (sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki). Autor rozprawy wykazał się wiedzą teoretyczną, jak i ukazał naukowy oraz implikacyjny charakter swoich dociekań oraz możliwości badawcze.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska spełnia wymogi zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi w szkolnictwie wyższym na terenie RP. Niniejszym wnoszę o jej dopuszczenie do publicznej obrony na Wydziale Sztuki Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu.

dr hab. inż. arch. Katarzyna Słuchocka, prof. PP